

Konkurrens- och konsumentverkets maktutövning drabbar särskilt små och medelstora företag – liksom också sysselsättningen i Finland

Konkurrens- och konsumentverket (nedan KKV) lämnade 24.6.2015 till marknadsdomstolen in en ansökan om att Bageriförbundet skulle åläggas att till finska staten betala 55 000 euro i form av påföljdsavgift. Motiveringen till kravet var att Bageriförbundet åren 2007-2010 påstods ha gett olagliga prisrekommendationer, genom att informera sina medlemmar om stigande kostnader. Utgångspunkten för den undersökning som KKV bedrivit sedan år 2010 var att förbundet, inför sina årsmöten 2007, 2008 och 2010, i sina pressmeddelanden hade gjort ställningstaganden i syfte att väcka allmän debatt om bageri- och konditoribranschen och dess framtid i Finland.

Enligt KKV har "målet med bageribranschens rekommendationer varit att uppmåna bageriföretagen att höja sina priser och den vägen begränsa konkurrensen". Det påstås ha skett i form av "pressmeddelanden inför årsmöten, medlemscirkulär, årsmötestal och ledare i förbundets tidning Leipuri". Påståendena är helt ogrundade. I själva verket beslutar Bageriförbundets 300 medlemsföretag helt på egen hand om eventuella prishöjningar eller sänkningar. Särskilt uppgiften om att förbundets prishöjningsrekommendationer skulle

ha getts i ledare i Leipuri är otillbörlig och skandalös, men den säger en hel del om KKV:s sätt att utreda målinriktat. Påståendet är också ytterst bekymmersamt med tanke på yttrandefriheten för ledarskribenter i Finland. Men det är ju känt att när man vill värja sig mot starka finska myndigheters förutfattade meningar så är det besvärligt, kanske rentav dömt att misslyckas.

Beträffande de nämnda pressmeddelandena inför årsmötena kan vi, så här i efterskott, konstatera att Bageriförbundet då hade uttryckt sig i ordalydelser som var alltför tillspetsade, eftersom följden var att KKV reagerade på sakinnehållet. Det väsentligaste felet var att informationsmaterialet innehöll orden *höjda priser* och *prishöjning*. Det har sedermera visat sig att ordvalet borde ha inskränkt sig till termer som *stigande kostnader* och *kostnadstryck*. När meddelandena gavs ut var det Bageriförbundets avsikt att i medierna informera om det mycket svåra ekonomiska läget för bageribranschen, i en situation där samtliga kostnader kraftigt sköt i höjden i samband med den globala recessionen särskilt åren 2007 och 2008. Vi förstod förstas också att ord som prishöjning hade bättre genomslagskraft hos media än ord som kostnadstryck. Men vi kan bara erkänna att vi misslyckades med våra meddelanden, eftersom följden blev att KKV ingrep i saken. Hela undersökningen, som pågick i 4½ år, hade kunnat undgå, om bara Bageriförbundet hade uttryckt sig försiktigare, så att KKV inte hade haft anledning att reagera. Men om vi ser på helheten så kan vi fundera över vad det hela säger om situationen i vårt samhälle, när ordet kostnadsökning godkänns av lagen, medan ord som prishöjning är olagliga. Budskapet till läsarna och åhörarna är ändå detsamma, oberoende av vilka ord som används.

Bageriförbundet har konstaterat att det hör till dess uppgifter som bevakare av medlemsföretagens intressen att stärka kostnadsmedvetenheten, för att företagen, även de små, ska ha möjlighet att fatta beslut som låter dem bevara sina verksamhetsförutsättningar även i framtiden. Om nu bageribranschens intresseorganisation inte får meddela sina medlemmar om stegrade kostnader, så hur ska då företagen, framför allt de mindre, kunna skapa sig uppfattningar om kostnadsutvecklingen i branschen? Eller är det så att "fri konkurrens" i Finland betyder att vartenda företag på egen hand och med egen personal ska skaffa sig den behövliga informationen? Om det är på det sättet så är det bara stora och kanske en del av de medelstora företagen som alls kan skaffa sig kunskaperna. Är målet med "fri konkurrens" av det här slaget alltså att de små företagen ska elimineras så att branschen bara består av några få storföretag? Detta har ju redan hänt, t.ex. i mejeri- och bryggeribranschen. Är detta vad KKV eftersträvar?

"Fri konkurrens" av det här slaget leder i själva verket till mycket ojämlig konkurrens mellan de stora och de små företagen, i och med att de stora företagen har resurser att hålla reda på vad som sker ute i världen och hur kostnaderna stiger eller sjunker. I små företag går all tid åt i det praktiska arbetet, och åt uppfyllandet av alla de krav och förpliktelser som diverse myndigheter och kollektivavtal fordrar. Stora företag med internationella ägare har helt andra möjligheter att hålla sina verksamhetsenheter, kanske hundratals, i olika länder välinformerade om kostnadsutvecklingen. Ett företag med enheter t.ex. i Estland, Lettland, Litauen, Sverige och Finland kan obehindrat meddela hela kon-

Påståendet är också ytterst bekymmersamt med tanke på yttrandefriheten för ledarskribenter i Finland

Om en organisation vars uppgift är att bevaka trehundra finländska företags intressen, jämlikt och opartiskt informerar sina medlemmar om stigande kostnader, anses det att intresseorganisationen gör något olagligt

cernen att "det ekonomiska läget tvingar oss i alla våra verksamhetsländer att från och med nu tillämpa en prissättning enligt följande..." Finländska företag med verksamhetsställen på flera håll i Finland har förstås också motsvarande möjligheter. Det är naturligtvis tillåtet och lagligt att ge information av det här slaget, men bara om det sker internt inom ett företag. Om däremot en organisation vars uppgift är att bevaka trehundra finländska företags intressen, jämlikt och opartiskt informerar sina medlemmar om stigande kostnader, så att dessa kan beakta detta i sin verksamhet, så anses det att intresseorganisationen gör något olagligt.

Vi kan bara konstatera att livet inte alltid är rättvist, och alla behandlas inte på samma sätt. Tar vi som exempel olje- och bensenbranschen, så har dess ledande organ i åratal fritt fått informera hur höjningar av oljans världsmarknadspris inverkar på konsumentpriset på bensen, exakt i cent. Jag passade på att googla nyheter om bensenbranschen, både äldre och nyare. I en nyhet som publicerades 5.3.2011 sägs det att en styrelseordförande för en servicestationkedja i radioprogrammet Yle A Plus hade bedömt att bensenpriset väntades stiga till 1,60 euro veckan därpå (www.uutisvuoksi.fi). I en annan nyhet 3.1.2008 sades det "Olje- och Gasbranschens Centralförbund bedömer att den introducerade bränsleskattens inverkan på bensenens literpris är 8-9 cent" (www.ess.fi). Det finns tydligen inga invändningar mot kommentarer av det här slaget, när det gäller höjningar av bensenpriset.

Är det kanske så att Bageriförbundet är en så pass liten aktör i sammanhanget,

att KKV har vågat lyfta fram det som varande exempel, åtminstone för alla andra organisationer i livsmedelsbranschen? Organisationerna måste få inse att en intresseorganisation inte får stödja och hjälpa sina medlemsföretag, utan att marknaden måste få fungera "fullständigt fritt". Om det då går så att verksamheten i branschen koncentreras till ett fåtal företag, så låt gå bara. Synsätt av det här slaget leder bara till att dagligvaruhandeln i Finland ytterligare stärker sin redan nu extremt starka förhandlingsposition, åtminstone tills bageribranschen har koncentrerats till ett fåtal bagerier. Är det kanske så att en förstärkning av dagligvarukedjornas ställning är KKV:s egentliga mål? Om det är på det viset, så finns det åtminstone ett område vars intressen Konkurrens- och konsumentverket i Finland verkligen tillgodoser på bästa sätt.

Till slut vill jag nämna att Konkurrensverket har förmått marknadsdomstolen att döma Valio Ab att betala en kännbar påföljdsavgift för brott mot konkurrenslagen. Domen har varit en stor orsak till att Valio tvingas anpassa sin verksamhet också i form av radikala personalnedskärningar. En av följderna är att olika intressen nu börjat ställa krav på lagstiftning för att ge Valio bättre verksamhetsförutsättningar och som gör fusioner mellan landets stora köttförädlingshus möjliga utan att Konkurrensverket skulle kunna blanda sej i dylika företagsomstruktureringar (Iltalehti 15.5.2015). Det här visar att någonting verkligen har gått snett, om staten måste vidta åtgärder för att ett företag inom livsmedelsbranschen i Finland på laglig väg ska kunna tävla med sina utländska konkurrenter. Också i det här fallet tycks det vara så att KKV med sina åtgärder tvingar fram ökad och stärkt koncentration av företagsverksamheten i både mejeri- och köttförädlingsbranschen.

Hur kommer det då att gå för arbetet och arbetskraften i Finland, när verksamheten i en bransch koncentreras till en enda eller några få aktörer? I allmänhet är det ju så att koncentration och mekanisering åtminstone inte förbättrar sysselsättningsläget. Och när arbetslösheten ökar, måste staten höja skatterna för dem som fortfarande har arbete.

M. Värynen

Mika Värynen

P.S. Det är mina personliga åsikter som jag uttrycker för i denna text. Alla ledare som jag som chefredaktör sedan år 2004 skrivit i denna tidskrift har också varit mina egna tankar. Det jag skriver här uttrycker alltså inte någon officiell åsikt från Bageriförbundets sida. Med min ledare, som den här gången är ovanligt lång, vill jag föra fram mitt genuina bekymmer för hur den mångsidiga och variationsrika bageribranschen i Finland ska bestå. Jag vill också ta fram min oro för olika finländska intresseorganisationers fortbestånd och för det framtida behovet av sådana. Likaså vill jag framföra mitt stöd för uttrycksfriheten för alla chefredaktörer för tidskrifter som utges av finländska intressebevakningsorganisationer.

De finländska intresseorganisationernas insatser för främjande av medlemmarnas verksamhetsförutsättningar kommer att vara ytterst svåra att bedriva, om organisationernas företrädare i alla offentliga sammanhang och i alla skrivelser måste akta sig för konkurrens- och konsumentverkets maktutövning och ensidigt förutfattade inställning. Vi får hoppas att de olika berörda instanserna inser att det som gäller i det aktuella "Bageriförbundsärendet" är en betydligt viktigare fråga än bara den om marknadsdomstolen kommer att döma förbundet till en påföljdsavgift på 55 000 euro eller inte. Ds.

